

ОЦІНКА У ВИРАЗНИХ ПОРІВНЯЛЬНИХ СТРУКТУРАХ (на матеріалі англійської мови)

*Порадовська Анна Олександрівна,
студ.*

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

У статті розглядаються особливості оцінки у виразних порівняльних структурах, а також проблеми, пов'язані із класифікацією даних структур. Запропонована класифікація, розроблена на основі попередніх наукових праць та власних спостережень. Розглянуті ситуативні та предметні порівняння, найбільш часто вживані стилістичні порівняння.

Ключові слова: виразні порівняльні структури, категорія оцінки, порівняння, стилістичні порівняння.

Оцінка – одна з найбільш цікавих для дослідження загальнолюдських категорій. Вона закладена в людині самою природою і пов'язана з усіма видами людської діяльності. Науковці вивчають категорію оцінки з погляду філософії, логіки, психології, етики. Будучи аксіологічною категорією, оцінка визначається як специфічна форма відношення людини до дійсності, схвалення або осуд різних явищ навколишньої дійсності незалежно від їх матеріального чи духовного походження. Проблема оцінки цікавила філософів різних часів, починаючи від давньогрецьких мислителів (Анаксагор, Сократ, Демокрит). Сьогодні оцінні значення активно вивчаються лінгвістикою.

Категорію оцінки мовознавці розглядають на всіх рівнях мови, пов'язуючи її з модальністю, емоційністю та експресивністю – особливу увагу характеристикам оціночного предиката приділила Винокур Т. Г. [Винокур 1980, 53]. Також варто було б згадати таких науковців, як Хенрік фон Врігт, що розробив класифікацію оцінок, орієнтуючись на вживаність прикметника good та його антонімів [Арутюнова 1988, 65], та дослідницю Н. Д. Арутюнову, яка запропонувала класифікацію частковооціночних прикметників [Арутюнова 1988, 75].

Оцінка – це універсальна категорія, що виражає позитивне чи негативне ставлення мовця до змісту мовлення й реалізується в частинах слова, вигуках, модальних частках, повнозначних лексемах, словосполученнях, фразах, у мовленнєвих актах й аксіологічних категоріях [Панина 1983, 55]. У даному дослідженні увага була приділена оцінці у виразних порівняльних структурах.

Актуальність дослідження оцінки у виразних порівняльних структурах зумовлена тим, що порівняння є часто вживаними оцінними висловлюваннями, вони становлять широкий пласт активно використовуваної лексики, яка є значною частиною англійської фразеології. **Об'єктом** дослідження стала категорія оцінки в англійській мові, а **предметом** – оцінка у виразних порівняльних структурах. **Мета** дослідження передбачає дослідження структури та типів виразних порівнянь в англійській мові та визначення місця конкретних порівняльних структур на оціночній шкалі. **Наукова новизна** полягає в тому, що в ході дослідження здійснено спробу виокремити основні типи порівняльних структур, оскільки в традиційній лінгвістиці не розроблено їх єдиної загальноприйнятої класифікації.

Порівнянням (лат. *comparatio*) називається словесний вираз, в якому уявлення про зображуваний предмет конкретизується шляхом зіставлення його з іншим предметом, таким, що містить у собі необхідні для конкретизації уявлення ознаки в більш концентрованому вияві [Галич 2008, 344]. Усі порівняння мають чітку структуру. Традиційно виділяють порівнюваний предмет (суб'єкт) та предмет, з яким порівнюють (об'єкт) [Свідрук 2012, 169]. Опрацьований матеріал дослідження показав, що суб'єкт і об'єкт порівняння пов'язуються показниками операції уподібнення (*like, as, as...as, as though, as if, such as*), дієсловами (*seems, resembles, reminds, looks like*), порівняльними зворотами і підрядними порівняльними реченнями. За типом компаративної модальності, розрізняють логічні та образні порівняння [Павлюк]. Хоч порівняння найчастіше стосується не пов'язаних між собою предметів, порівнювати можна і поняття одного класу: *The improvement of spending a night in London was added in time, and the plan became as perfect as plan could be*. (Austen). Порівнюване поняття "plan" набуває найвищого ступеня прояву ознаки серед собі подібних понять.

Помітним є також те, що структура порівняння відрізняється великою різноманітністю, що є основною причиною відсутності загальноприйнятої класифікації порівняльних структур. Однак, на основі попередніх досліджень у даній галузі та прикладів з художньої літератури можна виділити декілька найбільш уживаних типів порівняння, зокрема:

1) порівняння, в якому суб'єкт і об'єкт порівняння виражені експліцитно, при цьому останній виступає в якості предикативного члена: *I'm as sane as that old fool of a doctor, not that that is saying much; but if it pleases them to keep me here, I don't mind* (Chase). Порівняльна структура вводиться за допомогою дієслівної зв'язки *to be* і шляхом співставлення двох предметів виражає комплекс ознак предмета (найчастіше підмета), що є темою порівняння;

2) порівняння, виражене сполученням неозначеного артикля та іменника/субстантивної групи: *This kid was as jumpy as a cat, and every time he spoke to her, terror came into her eyes* (Chase). Ця група дещо нагадує попередню; представлена здебільшого конструкцією *as...as*, що містить оціночний прикметник у першій частині та субстантивну групу у другій. Здебільшого це сталі порівняльні конструкції, хоча зрідка зустрічаються й індивідуально-авторські;

3) порівняння, в якому і в першій, і в другій частині позначається одна і та ж дія, яка, однак, здійснюється іншим суб'єктом чи тим же суб'єктом в інших умовах: *This time they did not heed the cruel pellets that swept over them like hail* (Orwell). Такі порівняння вживаються після дієслова або дієслівної групи, найчастіше вводяться сполучником *like* і характеризують дію суб'єкта;

4) порівняння, в якому права частина визначає обставину способу дії при дієслові лівої частини: *But the most terrifying spectacle of all was Boxer, rearing up on his hind legs and striking out with his great iron-shod hoofs like a stallion* (Orwell). Порівняльні структури цієї групи вживаються після дієприкметника/дієприкметникового звороту і дієприслівника/дієприслівникового звороту (Participle I і Participle II та Participle constructions);

5) порівняння, в яких співставляються ситуації: *First he nodded politely, and then his face broke into that radiant and understanding smile, as if we'd been in ecstatic cahoons on that fact all the time (Fitzgerald)*. Вони зазвичай виражаються складним реченням або ж двома чи декількома реченнями.

З цієї класифікації випливає те, що доцільним було б розмежовувати поняття ситуативного і предметного порівняння. У предметних порівняннях співставляються не лише предмети, але й істоти, конкретні поняття для підкреслення спільної ознаки чи ступеня її прояву: *There were nights when he gave her the high sign and she just looked blankly through him, her dark eyes expressionless as wet stones (Chase)*.

Що ж стосується ситуативних порівнянь, то вони побудовані на співставленні двох більш-менш розгорнутих ситуацій, коли порівнюються певні дії, вчинки та реакції персонажів у різних ситуаціях, або ж у подібних ситуаціях, але за різних обставин та у різні проміжки часу: *There was nothing to look at from under the three except Gatsby's enormous house, so I stared at it, like Kant at his church steeple, for half an hour. (Fitzgerald)*.

Різниця між вказаними типами порівнянь полягає в тому, що позначуване і позначуюче предметного порівняння зазвичай виражаються лексичними одиницями, а відповідні компоненти ситуативного порівняння, як правило, – словосполученням або реченням.

Варто також звернути увагу на шкалу оцінок та асиметрію між позитивними і негативними її зонами. Серед прикметників позитивної оцінки найбільш уживаним є прикметник *good*, що має високу валентність та може вступати в синтагматичні зв'язки з найрізноманітнішими суб'єктами і ситуаціями. Наприклад, вираз *as good as gold*, який висловлює схвальну оцінку і найчастіше використовується при характеристиці людей: *Gertrude Morel was very ill when the boy was born. Morel was good to her, as good as gold (D.H.Lawrence)*.

Ось декілька прикладів з подібними порівняльними ідіомами:

I'll live with another woman but I'll never marry another. Enough is as good as a feast (D. H. Lawrence).

I have told him enough, one would think, if that would serve; but counsel to him is as good as a shoulder of mutton to a sick horse (Ben Jonson).

Як бачимо, семантика цих порівнянь не є однаковою. Поданий у прикладі вислів *as good as a feast* ми перекладаємо як "достатньо", тобто вираз несе позитивний семантичний зміст, але вже близький до середнього і точну оцінку можна дати лише в контексті. В той же час, прикметник *good* у подібних сполуках може набувати діаметрально протилежного значення. В останньому реченні проілюстровано порівняння *as good as a shoulder of mutton to a sick horse*, що відповідає значенню "зовсім непотрібний", тобто маємо справу вже з негативною оцінкою.

Звернімося тепер до тієї частини шкали, що несе негативне значення. Серед прикметників негативної оцінки домінує прикметник *bad*, що є антонімом до прикметника *good* і теж має широкий діапазон сполучуваності, може вживатись з іменниками, що позначають людину, предмет чи абстрактне поняття. Наприклад: *as bad as bad comedy is bad action, as bad as a death*.

Інші прикметники мають більш вузьку семантику і більш обмежену валентність. Порівняння, що позначають позитивну оцінку, представлені здебільшого прикметником *beautiful* у наступних сполученнях: *as beautiful as angels, as beautiful as the dark angel, as beautiful as the Queen of Egypt, as beautiful as a miracle*. Такі порівняння використовуються для оцінки зовнішності і найчастіше стосуються осіб жіночої статі. Так само і прикметник оцінки чоловічої зовнішності *handsome* у порівняльних структурах частіше несе позитивне значення, зокрема: *as handsome as teen, as handsome as hell, as handsome as Pan An*; але іноді може набувати цілком негативного семантичного змісту (*as handsome as a bulldog*).

Антонімічною парою *beautiful* є прикметник *ugly*. Найчастіше в художній літературі зустрічаються порівняння на кшталт *as ugly as the devil, as ugly as sin, as ugly as hell*.

You Texas guys are ugly as hell, but your women are beautiful (Biden) – негативне значення даного висловлення чітко виражене, оскільки воно побудоване на порівнянні діаметрально протилежних, а точніше, антонімічних понять *ugly* – *beautiful*, за допомогою протиставного сполучника *but*.

Усі подані вище приклади показують, що так чи інакше компаративні структури несуть у собі певні елементи оцінки. Однак, на основі розглянутого матеріалу можна зробити висновок, що існуючі класифікації виразних порівняльних структур є недосконалими та неповними, тож дана лінгвістична сфера потребує більшої уваги з боку дослідників.

В статье рассматриваются особенности оценки в выразительных сравнительных структурах, а также проблемы, связанные с классификацией данных структур. Предложена классификация, разработанная на основе предыдущих научных работ и собственных наблюдений. Рассмотрены ситуативные и предметные сравнения, наиболее часто употребляемые стилистические сравнения.

Ключевые слова: выразительные сравнительные структуры, категория оценки, сравнения, стилистические сравнения.

The article deals with the main features of expressive comparative structures of evaluation, as well as problems related to the classification of given structures. A new classification based on previous research papers and personal observations is introduced. Situational and subject comparisons are observed as well as the most frequently used similes.

Key words: expressive comparative structure, category assessment, comparison, simile.

Література:

1. Арутюнова Н. Д. Типы языковых значений. Оценка. Событие. Факт / Н. Д. Арутюнова. – М. : Наука, 1988. – 339 с.
2. Винокур Т. Г. Закономерности стилистического использования языковых единиц / Т. Г. Винокур. – М. : Наука, 1980. – 236 с.
3. Галич О. Теорія літератури / О. Галич, В. Назарець, Є. Васильєв. – К. : Либідь, 2008. – 488 с.
4. Павлюк Т. П. Логічні та образні порівняння у сучасному поетичному тексті [Електронний ресурс] / Т. П. Павлюк. – Режим доступу : <http://intkonf.org/pavlyuk-tp-logichni-ta-obrazni-porivnyannya-u-suchasnomu-poetichnomu-teksti>.
5. Панина Л. С. Экспрессивная и эмоциональная лексика как оценочная категория / Л. Панина // Проблемы современной русской лексикологии : сб. науч. тр. – Калинин : КалининГУ, 1983. – С. 55–59.
6. Свідрук О. О. Стилистичний прийом порівняння як засіб створення сатиричного ефекту у сучасних творах / О. Свідрук // Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского: Серия: Филология. Социальные коммуникации. – Симферополь, 2012. – Т. 25 (64), №1. – Ч. 2. – С. 169–172.